

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

РИТОРИКА

(назва)

1. Основна інформація про дисципліну

Тип дисципліни: вибіркова Форма контролю: залік

Освітній ступінь: бакалавр

Для спеціальності(-тей): для всіх спеціальностей

Обмеження для вибору: відсутні

Кількість кредитів (годин): 4 (120) (денна форма: 48 год.: 20 - лекції; 28 - семінарські; 72 - самостійна робота; заочна форма: 12 год.: 6 - лекції; 6 - семінарські; 108 - самостійна робота)

Мова викладання: українська

Презентаційні матеріали:

<https://drive.google.com/drive/folders/1aOiSp7LGesbxaLcGTWOkPtIz3Yjh-Wpr?usp=sharing>

2. Інформація про викладача

ПІБ: Глушук Світлана Василівна

Науковий ступінь, вчене звання, посада: кандидат педагогічних наук, доцент

Кафедра: кафедра романо-германської філології та методики навчання іноземних мов

Робочий e-mail: glushchuk@idguonline.net

Години консультацій на кафедрі: середа, 15:30-16:30

3. Цілі дисципліни та результати навчання

Предмет дисципліни – загальні закономірності мовленнєвої поведінки, що діють у різних ситуаціях спілкування, сферах діяльності, та практичні можливості використання їх з метою створення ефективного висловлювання.

Мета дисципліни – формування і розвиток у здобувачів вищої освіти мислительної, мовленнєвої комунікативної культури, вдосконалення й оптимізація ефективного мовленнєвого спілкування, навчання мистецтва створювати з урахуванням узусу і відповідної йому комунікативної спрямованості тексти різних жанрів насамперед в усній формі, а також практичне оволодіння навичками ораторського мистецтва, культурою вербального спілкування.

Результати навчання

У процесі вивчення навчальної дисципліни «Риторика» здобувачі вищої освіти отримають знання про:

- сутність і сучасний статус риторики;
- своєрідність риторики як самостійної науки;
- основні закони організації та управління мисленнєво-мовленнєвою діяльністю;
- історичні витоки риторики, традиції Давньої Греції та Риму, українського ораторського мистецтва;
- специфіку, різновиди і жанри публічного мовлення;
- спілкування, основні закони спілкування, гендерні аспекти спілкування, особливості спілкування з людьми різних психологічних типів;
- сучасний етикет публічного мовлення;
- методику та етапи підготовки промови;
- сучасні вимоги до промовця; вимоги до мовленнєвої культури оратора;

- найуживаніші моделі мовленнєвого етикету;
- критерії оцінювання усної промови тощо.

Успішне освоєння дисципліни виражається в оволодінні такими умінями й навичками:

- вільно спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, правильно вживаючи термінологію;
- володіти базовими навичками риторики;
- доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло;
- пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту.

4. Зміст дисципліни

Тема 1. Вступ. Риторика як наука, навчальна дисципліна і мистецтво

Поняття про риторику.

Основоположні розділи класичної риторики (інвенція, диспозиція, елокуція, елоквенція, меморія, акція).

Зв'язок риторики з іншими науками (логіка, філософія, психологія, мовознавство, стилістика, акторське мистецтво, літературознавство, етика, естетика, психолінгвістика, фізіологія та ін.). Комплекс вимог до оратора.

Тема 2. Основні етапи розвитку риторики

Міфологія красномовства.

Ораторське мистецтво у Стародавньому світі (Єгипет, Індія, Китай, Греція). Видатні ритори того часу (Горгій, Ісократ, Арістотель, Демосфен, Цицерон, Квінтіліан, Сократ, Есхіл, Філократ, Лісій та ін.).

Риторика епохи Середньовіччя (Іоанн Златоуст, Фома Аквінський, Іоанн Макдакуні, Іоанн Ікалтоелі, протопоп Авакум, Ф.Прокопович).

З історії української риторики (Іларіон, Кирило Туровський та ін.). Риторика Києво-Могилянської академії. Народний золотослів.

Риторика Нового часу (Жан Поль Марат, Робесп'єр, Дантон, Сен-Жюст, Мірабо, Р.Блюм, Г.Блюхер та ін.).

Риторика XIX ст. (А.Бебель, В.Лібкнехт, В.Вольф, К.Маркс, Ф.Енгельс та ін.).

Неориторика (Р.Варт, Х.Перельман, К.Варга). Дейл Карнегі як пропагандист нового бачення особливостей сучасного ораторського мистецтва.

Тема 3. Основні види і жанри красномовства

Судове (юридичне) красномовство. Дебати. Судова промова. Прокурорська промова. Адвокатська промова. Репліка.

Академічне красномовство. Наукова доповідь. Наукове повідомлення. Наукова лекція. Науково-популярна (публічна) лекція. Реферат. Виступ. Бесіда.

Політичне красномовство. Політична промова. Доповідь. Виступ. Інформація. Огляд. Бесіда. Церковне красномовство (гомілетика). Проповідь (проповідь-розповідь, проповідь-слово, проповідь-повчання, бесіда-тлумачення).

Суспільно-побутове красномовство. Епідейктичне (урочисте) красномовство. Ювілейна промова. Привітальне слово. Застільне слово (тост). Надгробне (поминальне) слово.

Діалогічне красномовство. Еристика. Дискусія. Полеміка. Диспут. Дебати.

Тема 4. Методика та етапи підготовки промови. Структура ораторського твору

Вибір теми. Чинники успіху теми (основні інтереси аудиторії, групові інтереси аудиторії, актуальні інтереси аудиторії, конкретні інтереси аудиторії, новизна теми, конфлікт).

Складання плану (простий, складний, цитатний). Збирання матеріалу (власний і чужий досвід). Робота над вступом (афоризм, епіграф), основною частиною. Міркування. Висновки, їх типи. Риторичний елегантний фінал. Підсумковий доцільний фінал.

Композиція промови. Основні типи композиційної побудови тексту: лінійна, спіральна, кільцева. Способи інтеграції тексту. Когезія. Ретроспекція. Проспекція.

Запис промови. Розмітка тексту знаками партитури (рядкові, нарядкові, підрядкові).

Тренування.

Тема 5. Логіка та емоції в промові

Аксіологічні начала промови.

Логіка як метод переконання аудиторії. Закони логіки (тотожності, протиріччя, виключеного третього, достатньої підстави).

Основні види логічних помилок (підміна тези, недоведена основа доказу, визначення невідомого через інше невідоме, подання визначення через заперечення, коло в доказі, неврахування полісемії слова та ін.).

Емоційні моменти промови. Мистецтво сполучати логічне та емоційне.

Тема 6. Культура мовлення і мовленнєвого спілкування оратора

Поняття про культуру мовлення. Особливості культури мовлення.

Літературна мова. Стили мовлення.

Основні якості мовлення. Змістовність мовлення. Морально-оцінний критерій. Логічність мовлення. Мовна правильність. Поняття мовної помилки. Найпоширеніші мовні помилки. Ясність мовлення. Виразність мовлення.

Етичні та комунікативні аспекти мовлення. Мовленнєве спілкування. Основні закони мовленнєвого спілкування. Комунікативна компетентність. Мовна особистість. Мовний етикет. Норми етикету.

Головні умови успіху мовленнєвого спілкування. Комунікативні девіації.

Гендерні аспекти спілкування.

ТЕМА 7. Елементи художності та літературні прийоми в мові оратора

Поняття про художній образ.

Звуковий рівень тексту. Алітерація. Асонанс.

Лексичний рівень тексту. Просторіччя. Канцеляризми. Діалектизми. Жаргонізми.

Вульгаризми. Неологізми. Архаїзми. Варваризми. Солецизми. Тропи. Порівняння. Епітет.

Метафора. Уособлення. Персоніфікація. Алгоритія. Символ. Метонімія. Синекдоха.

Гіпербола. Літота. Перифраз. Евфемізм. Амфіболія.

Синтаксичний рівень тексту. Полісиндетон. Асиндетон. Зевгма. Синтаксичний паралелізм. Хіазм. Симплока.

Стилістичний рівень тексту. Риторичні вигуки. Риторичні звертання. Антитеза. Іронія.

Каламбур. Парадокс. Інверсія. Еліпсис та ін.

Стиль ораторського твору.

ТЕМА 8. Зовнішня культура оратора

Вигляд оратора. Імідж оратора. Шарм оратора.

Вихід до слухачів.

Погляд оратора. Жестикуляція. Механічні, ілюстративні та емоційні жести.

Голос. Техніка дихання і техніка мовлення. Артикуляція. Дикція. Темп. Тембр. Паузи (дихальні, логічні, психологічні). Інтоніяція. Акустика.

Місце промови.

ТЕМА 9. Захист навчальних промов та їх аналіз

5. Політика курсу

Відвідування навчальних занять

Згідно з «Положенням про порядок оцінювання рівня навчальних досягнень студентів в умовах ЄКТС» в ІДГУ студенти мають обов'язково бути присутніми на семінарських заняттях. Студент, який з поважних причин, підтверджених документально, був відсутній на семінарському занятті, має право на відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання. Студент, який не використав надане йому право у встановлений термін або пропустив заняття без поважних причин, отримує за кожне пропущене заняття 0 балів. Присутність на модульній контрольній роботі є обов'язковою. У випадку відсутності студента на проміжному контролі з поважної причини, підтвердженої документально, йому призначається інша дата складання модульної контрольної роботи.

Академічна доброчесність

Здобувачі вищої освіти мають дотримуватися правил академічної доброчесності відповідно до «Кодексу академічної доброчесності та корпоративної етики» ІДГУ. Наявність академічного плагіату

в студентських промовах є підставою для виставлення негативної оцінки. Списування студентів під час проведення модульної контрольної роботи є підставою для дострокового припинення її складання та виставлення негативної оцінки.

Використання технологій штучного інтелекту

З навчального предмета не допускається застосування генеративних технологій штучного інтелекту. Використання здобувачами подібних технологій вважатиметься порушенням норм, конвенцій, принципів академічної доброчесності.

6. Контрольні заходи та критерії оцінювання

Шкала та схема формування підсумкової оцінки

Переведення підсумкового балу за 100-бальною шкалою оцінювання в підсумкову оцінку за традиційною шкалою

Підсумковий бал	Оцінка за традиційною шкалою
51-100	зараховано
1-50	не зараховано

Під час поточного контролю оцінюються відповіді студента на семінарських заняттях та результати самостійної роботи. Нарахування балів за поточний контроль відбувається відповідно до «Положення про порядок оцінювання рівня навчальних досягнень студентів в умовах ЄКТС» в ІДГУ http://idgu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/09/polozhennja_pro_porjadok_ocinjuvannja_rivnja_navchalnyh_dosjahnjen_zi_zmina_my-vid-28.08.2020-protokol-1.pdf

Форма проміжного контролю модульна контрольна робота

Форма підсумкового контролю залік за результатами поточного та проміжного контролю

Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Досягнення студентів на семінарських заняттях, а також виконана самостійна робота оцінюються за шкалою від «0» до «5».

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5 балів	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
4 бали	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
3 бали	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною

	літературою, допускає істотні неточності та помилки.
2 бали	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.
1 бал	Оцінюється робота студента, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.
0 балів	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Критерії оцінювання завдань самостійної роботи

<i>Оцінка</i>	<i>Критерії оцінювання навчальних досягнень</i>
5 балів	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
4 бали	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
3 бали	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
2 бали	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.
1 бал	Оцінюється робота студента, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає суттєві помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.
0 балів	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульна контрольна робота оцінюється в межах від «0» до «30» балів за такими критеріями:

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5 (28-30 балів)	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно й аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, наводить приклади, вільно послуговується науковою термінологією, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
4 (21-27 балів)	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних питань, наводить приклади, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
3 (16-20 балів)	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень. Однак не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, припускається суттєвих неточностей та помилок.
2 (0-15 балів)	Оцінюється робота студента, який достатньо не володіє навчальним матеріалом, однак фрагментарно, поверхово (без аргументації й обґрунтування) викладає окремі питання тем, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.

Критерії оцінювання під час підсумкового контролю

Вивчення навчальної дисципліни завершується заліком, який виставляється на основі всіх виконаних студентом видів робіт, зазначених у робочій програмі навчальної дисципліни.

7. Основна література та інформаційні ресурси

Основна література

1. Абрамович С.Д. та ін. Риторика загальна та судова: Навч. посіб. К., 2002.
2. Афанасьєва Л.І. Основи красномовства: навчально-методичний посібник. 4-е вид., доп. і переробл. Кропивницький, 2020.
3. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник. – К., 2004.
4. Вандишев В.М. Риторика: екскурс в історію вчень і понять: Навч. посібник. К., 2006.
5. Глушук С.В. Риторика: Навчально-методичний посібник для студентів нефілологічних факультетів денної та заочної форм навчання. 2-ге вид., розшир. і доповн. Ізмаїл: РВВ ІДГУ, 2013.
6. Городенська К. Українське слово у вимірах сьогодення. Київ, 2019.
7. Куньч З., Городиловська Г., Шмілик І. Риторика : Підручник. 2-ге видання, доповнене. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2018.
8. Мацько Л.І., Мацько О.М. Риторика: навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Вища шк., 2003.
9. Меєр Ерін. Культурна карта. Бар'єри міжкультурного спілкування в бізнесі / пер. з англ. Ольга Дубчак. Київ: Наш Формат, 2020.
10. Микитюк О. Культура мовлення: особливості, завдання, цікавинки: навчальний посібник. 2-ге вид., зі змінами та допов. Львів, 2017.
11. Нікітіна А.В., Барилова Г.К., Кравченко М.В. Риторика : навчальний посібник. Старобільськ, 2021. 99 с.
12. Онуфрієнко Г. Риторика. К., 2019.
13. Риторика: навч. посібн. (упор. Т.К. Ісаєнко, А.В. Лисенко). Полтава: ПолтНТУ, 2019.
14. Риторичний практикум: навч. посібник / З.Й. Куньч, Г.П. Городиловська, Я.Б. Турчин, О.Г. Литвин, Л.В. Харчук, Н.І. Голубінка, Т.Я. Конівіцька, І.Б. Ментинська. Львів:

Видавництво Львівської політехніки, 2018.
15. Чибісова Н.Г., Тарасова О.І. Риторика. К., 2003.

Інформаційні ресурси

1. Колотілова Н.А. Риторика // http://pidruchniki.ws/15840720/ritorika/ritorika_-_kolotilova_na
2. Мацько Л. І. Риторика // http://pidruchniki.ws/00000000/ritorika/ritorika_-_matsko_l_i
3. Олійник О.Б. Риторика // http://pidruchniki.ws/15840720/ritorika/ritorika_-_oliylik_ob
4. Риторика: навч. посібн. (упор. Т.К. Ісаєнко, А.В. Лисенко) <https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PolNTU/6085/1/%D0%9C%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82%20%D0%A0%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%BA%D0%B0.pdf>
5. Нікітіна А.В., Барилова Г.К., Кравченко М.В. Риторика <http://dspace.luguniv.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/8687/1/ritorika.pdf>
6. Кацавець Р.С. Ораторське мистецтво : підручник. Вид. 3-тє, допов. Київ: Алерта, 2021. <https://jurkniga.ua/contents/oratorske-mistectvo.pdf>
7. Understanding Rhetoric <https://www.perlego.com/book/3861473/understanding-rhetoric-a-graphic-guide-to-writing-pdf>

Затверджено на засіданні кафедри романо-германської філології та методики навчання іноземних мов від 24 січня 2024 р., протокол № 5